

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 2.9.2009
KOM(2009) 442 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Bendrijos inovacijų politikos peržiūra besikeičiančiame pasaulyje

TURINYS

1.	Įvadas	3
2.	Pasiekta pažanga	4
2.1.	Pagrindinių sąlygų gerinimas	4
2.2.	Pagalba skatinant didesnę ir greitesnę naujoviškų produktų ir paslaugų įsisavinimą rinkoje	5
2.3.	Sąveikos užtikrinimas	6
2.4.	Finansinės paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms didinimas.....	7
3.	Darytinės išvados ir ateities uždaviniai.....	8
4.	Išvada	11

Bendrijos inovacijų politikos peržiūra besikeičiančiame pasaulyje

1. ĮVADAS

„Inovacija – tai gebėjimas naudojant naujus procesus, produktus ar paslaugas naujas idėjas paversti komerciniais rezultatais, ir tą daryti geriau ir greičiau nei konkurentai“¹.

Inovacijų neįmanoma nustatyti įstatymu. Jas kuria žmonės, ir tik žmonės – mokslininkai, tyrėjai, verslininkai ir jų darbuotojai, investuotojai, vartotojai ir viešojo sektoriaus institucijos – Europą padarys naujoviškesnę. Tačiau jie neveikia vakuume. Juos veikia tam tikra mąstysena ir sistema, kuri juos varžo arba skatina išbandyti nežinomas teritorijas.

Inovacijos yra būtina sąlyga siekiant kurti žiniomis ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančiomis technologijomis pagrįstą ekonomiką. Būtina šį pokytį įsisavinti, kad išliktume konkurencingi globalizuotame pasaulyje ir darniai įgyvendintume platesnius visuomenės tikslus, kai vyksta demografiniai pokyčiai, kinta klimatas, nepakanka išteklių ir kyla nauji pavojai saugumui.

Įgyvendindama inovacijas Europos pramonė galėtų įsitvirtinti globaliosios vertės grandinės viršutiniame segmente, Europa galėtų tapti mažai energijos ir išteklių reikalaujančių produktų ir technologijų pasaulio rinkos lyderė, o mums būtų suteiktos priemonės, būtinos imtis veiksmų pasauliniu mastu. Be to, tyrimų ir plėtros pastangos realios naudos gali duoti tik aplinkoje, kurioje remiamos inovacijos.

Dėl šios priežasties atnaujintoje Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo partnerystėje pagrindinis dėmesys skiriamas inovacijoms ir verslumui, o Bendrija ir valstybės narės raginamos imtis ryžtingų ir labiau suderintų veiksmų. Atsižvelgiant į tai, buvo pradėta įgyvendinti plataus užmojo Europos inovacijų politika ir susitarta dėl Europos iniciatyvos „Small Business Act“ (SBA)². Įgyvendinę šį partnerystės principą šiandien galime pranešti apie padarytą pažangą. Pagerėjo beveik visų valstybių narių inovacijų diegimo rodikliai. ES inovacijų diegimo atotrūkis nuo jos pagrindinių konkurentų, JAV ir Japonijos, sumažėjo.

Tačiau atsirandant naujiems konkurentams ir didėjant sunkumams, ES turi ne tik išlaikyti pastarąją teigiamą tendenciją, bet ir toliau ją gerinti. Dėl ekonomikos krizės kyla pavojus, kad sumažės esamų išteklių, tačiau iš ankstesnių nuosmukių, kaip antai Suomijoje, žinome, kad galima investicijas skirti moksliniams tyrimams ir inovacijoms ir kad tai gali būti ypač svarbu siekiant tvarios ekonomikos atkūrimo.

Šio komunikato tikslas – nustatyti likusias spragas ir pasiūlyti politikos gaires, kaip jas pašalinti.

¹ „Nacionalinės inovacijų sistemos kūrimas“ (*Creating a National Innovation Framework*), *Science Progress*, Richard Nedis & Ethan Byler, 2009 m. balandžio mėn.

² COM(2005) 488, patvirtintas 2005 m. lapkričio 28–29 d. Tarybos išvadose (http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/87210.pdf) ir COM(2006) 502, patvirtintas 2006 m. gruodžio 4 d. Tarybos išvadose (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf).

2. PASIEKTA PAŽANGA

2.1. Pagrindinių sąlygų gerinimas

Nuo 2005 m., vadovaudamasi Lisabonos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo partneryste, ES stengėsi gerinti pagrindines sąlygas inovacijoms. Valstybės narės ir jų regionai buvo skatinami gerinti inovacijų politiką ir įgyvendinti nacionalines bei regionų inovacijų strategijas, taip pat tobulinti vertinimą, o vykdant šią veiklą jiems buvo teikiama pagalba (pirmiausia taikant sanglaudos politiką).

Bendrijos lygmeniu tapo lengviau patekti į bendrąją rinką, užtikrinama ekonomiškai patraukli pasiūla, skatinama konkurencijos politika, pagerintos sąlygos verslumui ir naujiems projektams plėtoti. Komisija ragino kurti integruotą darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros politiką darbo rinkoms modernizuoti ir reikalavo, kad valstybės narės skirtų išskirtinį dėmesį švietimui ir įgūdžių ugdymui. Priėmusios **SBA**, ES ir valstybės narės įsipareigojo ES paversti verslininkų ir mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) kūrimo kalve. Be to, sudarytos partnerystės su pagrindiniais pramonės sektoriais: apibrėžtos ir sutartos ilgalaikės pagrindinės sąlygos konkurencingai pramoninei Europos bazei.

Pašalinus kliūtis tinkamam **prekių vidaus rinkos** veikimui ir valstybėms narėms įgyvendinus **Paslaugų direktyvą**, bus sumažintos įvairios administracinės ir teisinės kliūtys verslui. Todėl pažangios MVĮ galės lengviau patekti į rinkas, o viešojo administravimo institucijos bus modernizuotos.

Visoje ES taip pat pripažįstama, kad būtina inovacijų sąlyga – **švietimo, įgūdžių ugdymo ir mokymo sričių kompetencija**. Mokymasis visą gyvenimą tapo politikos prioritetu, o valstybių narių švietimo ir mokymo sistemų reformomis siekiama didinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą, sudaryti palankesnes sąlygas inovacijoms ir skatinti verslumo kultūrą. Pagal Naujų įgūdžių naujoms darbo vietoms strategiją įgyvendinti veiksmai padės užtikrinti, kad įgūdžiai geriau atitiktų darbo rinkos poreikius, geriau įvertinti bei numatyti, kokių įgūdžių asmenims ir bendrovėms reikia, ir skatinti Europos darbuotojų įgūdžių gerinimą apskritai. Atnaujintoje Strateginėje švietimo ir mokymo programoje (ET 2020) nustatyta išsami politikos darbotvarkė, kuria remiamos valstybių narių švietimo ir mokymo reformos. Įgyvendinant ES e. įgūdžių strategiją ugdomi Europos darbo jėgos skaitmeniniai įgūdžiai³.

Modernizavus ES **valstybės pagalbos** taisykles, valstybėms narėms suteikta veiksminga viešosios politikos priemonė, kuria remiami tyrimai ir plėtra bei inovacijos. Dabar valstybės narės gali skirti kelių skirtingų rūšių valstybės pagalbą inovacijoms (dėl kurios patiriama nedidelė administracinė našta), neprivalėdamos apie priemones pranešti Komisijai. 2006 m. modernizavus valstybės pagalbos taisykles, valstybėse narėse buvo sukurtos naujos pagalbos priemonės, įskaitant 30 priemonių, skirtų neseniai įsteigtoms pažangioms bendrovėms. 2008 m. peržiūrėtose Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai Bendrijos gairėse numatyta didesnio pagalbos intensyvumo ekologiškoms naujovėms galimybė⁴. Pastaraisiais metais valstybėse narėse vyravo tendencija tyrimų ir plėtros subsidijas ir dotacijas papildyti

³ COM(2009)116, kuriuo siūloma atnaujinta IRT mokslinių tyrimų bei plėtros ir naujovių diegimo strategija.

⁴ OL 2008 C 82/01.

mokestinėmis paskatomis, kurios turėjo teigiamo poveikio privačioms investicijoms į tyrimus ir plėtrą. Komisija paskatino gerosios patirties sklaidą subūrusi nacionalinių ekspertų tinklus⁵.

Galiausiai netechnologiniai inovacijų proceso aspektai, kaip antai projektavimas ir rinkodara, tampa vis svarbesniais siekiant rinkai pateikti naujoviškesnius produktus ir paslaugas. Dėl to Europos Sąjungos Vidaus rinkos derinimo tarnyba (prekių ženklai ir dizainas) per praėjusius penkerius metus Europos **prekės ženklo** registracijos paraiškos pateikimo mokestį mažino du kartus. Nustačius naują mokesčio dydį (40 % mažesni už ankstesnįjį) mokestis už prekės ženklo apsaugą visoje ES sumažintas iki mažiausio kada nors buvusio dydžio. Vidutinė registracijos procedūros trukmė taip pat sutrumpėjo 50 %⁶.

2.2. Pagalba skatinant didesnę ir greitesnę naujoviškų produktų ir paslaugų įsisavinimą rinkoje

ES pripažino reguliavimą ir standartizaciją veiksmingomis priemonėmis naujoviškų produktų ir paslaugų rinkoms skatinti, ir šias priemones naudojo.

Naujomis automobilių išmetamųjų dujų **taisyklėmis** siekiama paskatinti plataus masto Europos automobilių pramonės inovacijas ir Europoje sukurti ekologiškesnius ir įperkamus automobilius – šios inovacijos turėtų padėti šiam pramonės sektoriui išlikti konkurencingam pasauliniu mastu. **Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistemos direktyva** bus skatinamos atsinaujinančios energijos gamybos inovacijos ir ekologiškesnių elektrinių statyba, įskaitant naujas **anglies dioksido surinkimo ir saugojimo** technologijas. **Strateginiu energetikos technologijų planu** padedama greičiau vystyti mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančias technologijas, kurios yra būtinos, norint iki 2020 m. pasiekti „20–20–20“ tikslus. **REACH** direktyvoje ir **kosmetiką** reglamentuojančiuose teisės aktuose numatytos didelės alternatyvių medžiagų srities inovacijų paskatos. **Tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plane**⁷ nustatyta suderinta, integruota teisinė sistema, kuria skatinamos inovacijos, siekiant gerinti produktų energijos vartojimo efektyvumą ir ekologiškumą. Jei įmonės pačios nenusistato didelių tikslų, peržiūrėtoje **Ekologinio projektavimo direktyvoje** nustatytas teisinis pagrindas, pagal kurį skatinama rinkai teikti ekologiškesnius produktus tiek energijos vartojimo, tiek išteklių efektyvumo požiūriu. Tam naudojamos atitinkamos paskatos, viešieji pirkimai ir produktų ženklavimas, siekiant užtikrinti, kad ši politika būtų pagrįsta paklausa.

Plėtojant Europos **standartizacijos politiką**⁸ pradėta remti inovacijas, prisiimant didesnius įsipareigojimus atviros rinkos nulemtam standartų nustatymo procesui, įskaitant bendradarbiavimu ir sutarimu paremtą patvirtinimo procesą, rengiant vidaus ir tarptautinius standartus, taip pat savanoriškam standartų naudojimui, naujų žinių įtraukimui į standartus ir geresnių sąlygų dalyvauti standartų nustatymo procesuose sudarymui, visų pirma MVI. Pavyzdžiui, MVI šiuo metu sudaro 27 % Europos telekomunikacijų standartų instituto (ETSI) narių ir moka mažesni nario mokestį.

⁵ Žr. COM(2006) 728 galutinį.

⁶ 2008 m. Vidaus rinkos derinimo tarnyba gavo per 87 000 Bendrijos prekių ženklų registracijos paraiškų.

⁷ COM(2008) 0397 galutinis.

⁸ COM(2008) 133.

Be to, **paklausa** gali būti inovacijų varomoji jėga ir skatinti inovacijų kūrėjus tenkinti naujus ir pažangius poreikius. Dėl to galiojančios ES viešųjų pirkimų taisyklės inovacijoms remti suteikia daug galimybių ir būtų galima išnagrinėti jų platesnio naudojimo galimybes⁹.

2008 m. pradėta **Pirmaujančios rinkos iniciatyva** nustatytos naujoviškų produktų ir paslaugų rinkos, kuriose naujovės būtinos ir įmanomos, ir kuriose kryptingiau naudojant minėtas priemones, galinčias padėti sparčiai teikti rinkai naujus produktus, būtų sukurta akivaizdi nauda (bioproduktai, e. sveikata, tausi statyba, apsauginiai tekstilės gaminiai, perdirbimas ir atsinaujinančioji energija).

2.3. Sąveikos užtikrinimas

Nuo 2000 m. plėtojant **Europos mokslinių tyrimų erdvę** pradėtos kelios iniciatyvos, kuriomis skatinama nuoseklesnė Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų sistema. Naujausiomis politikos iniciatyvomis siekta sukurti žinių vidaus rinką, remiant tyrėjų judumą ir geresnių sąlygų žinioms ir technologijoms gauti bei jas skleisti, perduoti ir naudoti kūrimą (vadinamoji penktoji laisvė). Komisija, siekdama gerinti pakankamai prastą mokslinių tyrimų rezultatų naudojimą Europoje, parengė neprivalomas gaires mokslinių tyrimų srities bendradarbiavimui ir žinių perdavimui tarp valstybinių mokslinių tyrimų institutų ir pramonės įmonių gerinti¹⁰. Labiau koordinuojant ES ir valstybių narių lygmenis galima veiksmingiau sutelkti išteklius naujoms mokslinių tyrimų infrastruktūroms ir bendroms strateginėms mokslinių tyrimų programoms, kurios skirtos svarbiausioms visuomenės problemoms spręsti, ir intelektinės nuosavybės teisėms geriau apsaugoti, taip pat taikant naują strateginę Europos sistemą tarptautiniam mokslo ir technologijų srities bendradarbiavimui¹¹.

Sustiprintas mokslinių tyrimų ir inovacijų sričių bendradarbiavimas. Pastaraisiais metais įvairiose srityse naudojant įvairias priemones ir įvairių teisinį pagrindą sukurta naujų **viešojo ir privačiojo sektorių partnerysčių**¹². Pradėtos įgyvendinti penkios **bendros technologijų iniciatyvos**, kurių kiekviena įsteigta kaip nepriklausomas teisės subjektas, kuriam skiriami dideli biudžeto asignavimai pagal Septintąją bendrąją programą¹³. Be to, pagal Europos ekonomikos atkūrimo planą pradėtos ekologiškų automobilių, energijos vartojimo efektyvumu pagrįstų pastatų ir pažangių gamyklų viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės.

Įkurtas **Europos inovacijos ir technologijos institutas**, siekiant skatinti ir kurti pasaulyje pirmaujančias inovacijas, bendram tikslui suburiant aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų ir verslo atstovus. Netrukus bus įsteigtos žinių ir inovacijos bendrijos, kad būtų sprendžiamos svarbiausios visuomenės problemos, pavyzdžiui, klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos, tausi energetika ir ateities informacinė ir ryšių visuomenė.

Galiausiai, Komisija padėjo stiprinti įvairių inovacijų srities subjektų bendradarbiavimą ir rėmė inovacijų politikos formuotojų ir viešųjų inovacijų rėmimo institucijų įvairiuose

⁹ http://www.proinno-europe.eu/doc/procurement_manuscript.pdf.

¹⁰ COM(2007) 182 galutinis. Visoje Europoje tobulinti žinių perdavimą tarp mokslinių tyrimų institutų ir pramonės įmonių. Už atviras naujoves. Įgyvendinti Lisabonos darbotvarkę.

¹¹ Žr. COM(2008) 588 galutinį.

¹² Žr. COM(2009) yyy. Privačiųjų ir viešųjų investicijų mobilizavimas ekonomikos atkūrimui. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės kūrimas.

¹³ Iniciatyvai „Naujoviški vaistai“ skiriama 1 mlrd. EUR Bendrijos parama; įterptųjų kompiuterinių sistemų iniciatyvai (ARTEMIS) – 420 mln. EUR; aeronautikos iniciatyvai „Švarus dangus“ – 800 mln. EUR; nanoelektronikos iniciatyvai (ENIAC) – 450 mln. EUR ir iniciatyvai „Kuro elementai ir vandenilis“ – 470 mln. EUR.

lygmenyse politikos mokymaši. Visų pirma buvo įdiegta ES neprivalomųjų teisės nuostatų sistema, siekiant pagerinti **grupių**¹⁴ veiklos kokybę ES valstybėse narėse ir skatinti jas bendradarbiauti, kaip priemonę gebėjimams kurti inovacijas gerinti ir pozicijoms pasaulio rinkose stiprinti.

2.4. Finansinės paramos moksliniams tyrimams ir inovacijoms didinimas

Siekiant daugiau paramos skirti inovacijoms, sustiprinta Europos mokslinių tyrimų politika ir programos. **Mokslinių tyrimų septintąja bendrąja programa**, kurios biudžetas gerokai padidintas – 2007–2013 m. skirta 54 mlrd. EUR, remiami komerciniu požiūriu svarbūs moksliniai tyrimai, visų pirma bendros technologijų iniciatyvos ir dalyvavimas valstybių narių inicijuotose bendrose mokslinių tyrimų iniciatyvose. Inovacijoms taip pat labai svarbi žinių perdavimo veikla ir parama judumui, tarptautiniam bendradarbiavimui ir infrastruktūroms. Be to, Komisija sudaro geresnes sąlygas privačiojo sektoriaus mokslinių tyrimų koordinavimui naudodama Europos technologijų platformas. ES aktyviau vykdomi informacinių ir ryšių technologijų (IRT), sveikatos, saugumo, kosmoso ar jūrų mokslo sričių moksliniai tyrimai. Nors MVĮ dalyvavimo mokslinių tyrimų programose sąlygos vis dar gerinamos, bendrojoje programoje nustatytos konkrečios priemonės, skirtos tiek moksliniams tyrimams imlioms MVĮ, tiek ribotus mokslinių tyrimų pajėgumus turinčioms MVĮ. Su EIB parengta nauja rizikos pasidalijimo finansinė priemonė, skirta teikti paskolas privatiems ir viešiesiems subjektams, vykdančioms didelės rizikos mokslinių tyrimų ir plėtros projektus.

Sanglaudos politika – stabilus ir strategiškai orientuotas inovacijų finansavimo šaltinis, kuris padidėjo net iki 25 % viso 2007–2013 m. biudžeto, palyginti su 11 % 2000–2006 m. Moksliniams tyrimams ir inovacijoms remti skirta apie 86 mlrd. EUR įgyvendinant daugiau kaip 380 iš 455 struktūrinių fondų regionų vystymo veiksmų programų.

Pagal **ES kaimo plėtros politiką** apie 337 mln. EUR skiriama naujų produktų, procesų ir technologijų žemės ūkio, maisto ir miškininkystės sektoriuose kūrimui remti, be to, papildomų lėšų skiriama pagal programą LEADER. Investicijos į plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą ir kiti inovacijų projektai kaimo vietovėse bus ir toliau skatinami atlikus Bendrosios žemės ūkio politikos vykdymo vertinimą ir kaip ES ekonomikos atkūrimo priemonių paketo dalis.

Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa – konkrečiai MVĮ ir inovacijoms skirta ES programa, vykdoma ne pagal mokslinių tyrimų bendrąją programą, kurios vidutinis metinis biudžetas 2007–2013 m. sudaro 225 mln. EUR. Numatyta konkreči suma, kuria bus skatinama diegti aplinkosaugos technologijas, visų pirma, bendrai investuojant į rizikos kapitalo fondus, kurie į ekologiškas inovacijas investuojančioms bendrovėms teikia nuosavą kapitalą. Šiomis rizikos kapitalo priemonėmis MVĮ padedama gauti lėšų inovacijoms finansuoti.

Be to, Komisija padėjo valstybėms narėms ir regionų valdžios institucijoms užtikrinti pagrindinių ES inovacijų finansavimo priemonių (t. y. 7-oji mokslinių tyrimų ir plėtros bendroji programa (PP7), Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa (KIP) ir sanglaudos politikos priemonės) sąveiką¹⁵.

¹⁴ Žr. COM(2008) 652 galutinį.

¹⁵ 2007 m. rugpjūčio 16 d. COM(2007)474 „Moksliniais tyrimais ir inovacijomis grindžiamas Europos regionų konkurencingumas – augimo skatinimas ir naujų bei geresnių darbo vietų kūrimas“.

3. DARYTINOS IŠVADOS IR ATEITIES UŽDAVINIAI

Iš Inovacijų diegimo rezultatų suvestinės¹⁶ aiškiai matyti, kad jau šiandien kai kurios Europos žemyno šalys ir regionai yra vieni naujoviškiausių pasaulyje. Išnagrinėję, ką šios šalys ir regionai turi bendro, aptinkame būdingą bruožą. Paprastai jų lėšos švietimui, mokymui ir mokymuisi visą gyvenimą viršija vidurkį, tyrimams ir plėtrai skiriamos išlaidos, išreiškus BVP dalimi, yra didžiausios, ir jos taiko priemones naujų technologijų ir produktų įsisavinimui viešajame ir privačiajame sektoriuose remti. Patirtis taip pat rodo, kad šios šalys yra geriau pasirengusios pasinaudoti gerosios patirties mainais ir mokytis iš kitų. Tas pat pasakytina ir apie bendroves: svarbi nebūtinai absoliuti tyrimams ir plėtrai skiriamų išlaidų suma; konkurencingumo požiūriu svarbus inovacijoms palankus bendrovės klimatas¹⁷. Šiandienos uždavinys – pakartoti šiuos sėkmės pavyzdžius visoje ES.

Iš tiesų nepaisant tiek ES, tiek valstybių narių pastangų, inovacijos ir verslumas visoje Europoje dar nepakankamai pripažinti kaip vertybės, o retkarčiais pasitaikančios šios srities nesėkmės ir toliau smerkiamos. Naujos technologijos dažnai sutinkamos skeptiškai, o viešuosiuose debatuose dažnai nepakankamai atsižvelgiama į mokslo žinias ir įrodymus, ir dažnai pagrindinis dėmesys toliau sutelkiamas į trūkumus ir galimus pavojus žmonių sveikatai ar aplinkai.

Europiečiai vis dažniau reaguoja į poreikį spręsti naujus pasaulinius uždavinius, pavyzdžiui, saugumo, klimato kaitos ar didesnio socialinio teisingumo pasauliniu mastu poreikio. Tai akivaizdus turtas, jei siekiant spręsti šiuos uždavinius kartu geriau suvokiamas poreikis išrasti, taikyti naujoves ir naudoti naujas technologijas. Atsižvelgiant į tai, demografiniai pokyčiai Europos Sąjungoje neišvengiamai turės didelį poveikį politiniam, kultūriniam, socialiniam ir ekonominiam mūsų visuomenės gyvenimui. Senėjanti visuomenė, dėl kurios keičiasi paklausa, į inovacijos sąvoką gali žiūrėti kitaip, galbūt bus neryžtingesnė. Bus labai svarbu šį klausimą išspręsti anksčiau ir užtikrinti, kad visuomenė išliktų palankiai nusiteikusi inovacijų atžvilgiu. Priešingu atveju, nepaisant gausių ir kvalifikuotų žmoniškųjų išteklių, ES rizikuoja būti aplenkta konkurentų ir nepasiekti kompetencijos lygio, būtino aukštam gyvenimo lygiui užtikrinti. Kad taip neatsitiktų, inovacijos turi būti pripažįstamos kaip svarbiausia sudėtinė dalis ES strateginiams politikos tikslams pasiekti.

Inovacijas labiausiai skatina verslininkai. Todėl reikėtų remti politiką ir reglamentavimo sistemą, kuriomis būtų skatinamos pasauliniu mastu konkurencingos ES įmonės ir atlyginama už investicijas į produktų ir procesų, įskaitant naujoviškas darbo organizavimo formas, mokslinius tyrimus bei inovacijas. Šiomis aplinkybėmis svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams. Dabartiniais teisės aktais, savireguliuojimu ir bendra socialine atsakomybe tokioms pastangoms nubrėžiamos aiškios gairės, tačiau svarbu toliau atidžiai stebėti naujas taisykles ir užtikrinti, kad jomis nebūtų per daug didinama našta įmonėms arba varžomos inovacijos, ir kad jomis būtų plačiau remiamos atviros ir sąžiningos pasaulio rinkos.

Turi būti pripažįstamas ir stiprinamas viešojo sektoriaus institucijų vaidmuo. Valstybių narių inovacijų politikos stebėseną¹⁸ aiškiai rodo tendenciją plėsti inovacijų strategijos taikymo sritį ir rinktis priemones, kuriomis įgyvendinami platesni visuomenės tikslai. Nepaisant šių pastangų, viešojo sektoriaus perkamosios galios panaudojimo inovacijoms skatinti potencialas

¹⁶ http://www.proinno-europe.eu/EIS2008/website/docs/EIS_2008_Final_report.pdf.

¹⁷ 2005 m. Booz Allen Hamilton, *Global Innovation 1000*.

¹⁸ 2008 m. *INNO Policy TrendChart* Europos inovacijų pažangos ataskaita.

lieka daugiausia nepanaudotas. Atsižvelgiant į numatomus biudžeto suvaržymus, dideliu postūmiu inovacijoms turėtų tapti tai, kad turint mažiau išteklių viešąsias paslaugas galbūt reikės teikti taip pat gerai ar geriau. Viešųjų paslaugų teikimo kokybę, veiksmingumą ir atitiktį paklausai taip pat gali pagerinti naujos technologijos, visų pirma IRT.

Inovacijoms vykdyti reikia investuotojų, kurie būtų pasirengę rizikai ir tam, kad pelno gali tekti laukti ilgai.

Pagaliau Europos pramonės konkurencingumas ir gebėjimai diegti inovacijas visų pirma priklausys nuo galimybės naudotis pagrindinėmis technologijomis, susijusia su dideliu mokslinių tyrimų ir plėtros intensyvumu, greitais inovacijų ciklais, didelėmis išlaidomis ilgalaikiam turtui įsigyti ir labai kvalifikuotais darbuotojais, ir šias technologijas įsisavinti. Dėl sudėtingumo, susijusio su tokių technologijų kūrimu ir galimybe jomis pasinaudoti, aprėpties, dydžio ir lygio visi veikėjai turės pasiekti susitarimą dėl tokių technologijų, be to, ne tik Europos lygmeniu, tačiau ir valstybėms narėms bei regionams reikės daugiau bendradarbiauti ir kurti strateginį požiūrį, kuriuo būtų skatinamos tvirtesnės mokslinių tyrimų bendruomenių ir pramonės partnerystės¹⁹.

Kritinių kliūčių verslininkams sudaromose pagrindinėse veiklos sąlygose pašalinimas

Nepaisant tobulinimų²⁰, ES inovacijų sistema ir toliau turi trūkumų, kurie daro neigiamą įtaką rinkos atlygiui ir paskatoms didinti privačias investicijas į inovacijas, ir dėl to minėtos investicijos yra mažesnės už pagrindinių konkurentų daromas investicijas: bendroji rinka turi būti baigta kurti įvairiose srityse, teisinė intelektinės nuosavybės apsaugos sistema tebėra nebaigta, rizikos kapitalo rinka yra susiskaldžiusi ir finansavimas nuosavu kapitalu nedidelis, standartizacijos procesas nepakankamai suderintas su mokslinių tyrimų rezultatais ir rinkos poreikiais, verslo, švietimo ir mokslinių tyrimų sričių žinių trikampį reikia toliau stiprinti, o ES ir toliau trūksta pagrindinės infrastruktūros inovacijoms skatinti. Nors padaryta didelė pažanga, būtina toliau stiprinti ES švietimo sistemų pajėgumus prisidėti prie inovacinės ir paslankios žinių visuomenės.

Tinkamai žinias apsauganti teisinė sistema yra būtina inovacijų visuomenės sąlyga. **Intelektinės nuosavybės teisių** srityje, be kita ko, nepavykus įvesti Bendrijos patento, ES vis dar nesudaro palankių sąlygų inovacijų kūrimui ir sklaidai. Europos patentų sistema, palyginti su JAV ir Japonijos, yra brangi ir susiskaldžiusi, varžanti inovacijas²¹. Mokesčio už patento išdavimą skirtumas, palyginti su šiomis šalimis, yra didelis ir nėra mažinamas. Pats laikas keisti susidariusią padėtį.

Komisijos autorių teisių politikos pastangomis buvo siekiama toliau plėtoti atsirandančią ES tarpvalstybinę žinių sklaidos rinką. Naujiems skaitmeniniams produktams, paslaugoms ir verslo modeliams, kurie klesti atviroje erdvėje, kurti būtina palanki ir nuspėjama teisinė sistema.

¹⁹ Komisija planuoja 2009 m. pateikti konkretų komunikatą dėl būsimos pagrindinių technologijų politikos krypties.

²⁰ Žr. 2008 m. Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinę http://www.proinno-europe.eu/EIS2008/website/docs/EIS_2008_Final_report.pdf.

²¹ B. Van Pottelsberghe, 2006 m., <http://www.solvay.edu/EN/Research/Bernheim/documents/wp06002.pdf>.

Būtina labiau įvertinti paslaugų, kaip modernioms pramonės šalims būdingą požymį, įtaką ir jų inovacinį potencialą ekonomikai ir visuomenei apskritai. Kad būtų plačiau įsisavinamos paslaugų inovacijos, būtina didinti pasitikėjimą naujomis paslaugomis ir moksliniams tyrimams bei inovacijoms teikiamą paramą geriau pritaikyti prie konkrečių tokių paslaugų poreikių. Be to, inovacijoms būtina sukurti pagrindinę infrastruktūrą (kaip antai plačiau vystyti ryšys ir elektros tinklai) ir atskleisti jų potencialą per naujas paslaugų ir taikymo galimybes. Būtinai tolesnės pastangos, siekiant skatinti e. įgūdžius ir IRT naudojimą tvariai ekonomikai ir spręsti ateities interneto uždavinius, pavyzdžiui, programinės įrangos kaip paslaugos ir nuotolinių išteklių paslaugos (angl. *cloud computing*).

Nepaisant didelių pastangų²², pažanga siekiant pagerinti Europos rizikos kapitalo sektoriaus – pagrindinio inovacijų finansavimo šaltinio – tarptautinį konkurencingumą ir veiklos rezultatus buvo lėta. Struktūriniai Europos verslo pradžios finansavimo rinkos trūkumai tebėra nepašalinami, įskaitant privačių investuotojų stoka, rinkos susiskaldymą ir mažą pelną. Dėl ekonomikos nuosmukio rinkti lėšas ir pasitraukti tampa dar sunkiau.

ES inovacijų sistemos valdymo gerinimas

Bendrija ėmėsi tam tikrų iniciatyvų, tačiau būtina politikos ir priemonių įvairiuose lygmenyse sąveika Europos Sąjungoje nesukurta. Geras to pavyzdys – santykinai lėtai įgyvendinama neseniai pradėta Pirmaujančios rinkos iniciatyva.

Būtina iš esmės gerinti politikos koordinavimą, siekiant remti inovacijas regioniniu, nacionaliniu ir ES lygmenimis, taip pat būtina geresnė valdymo sistema, paremta subsidiarumo principais, tačiau kuria būtų daugiau išnaudojama papildoma nauda, gauta valstybėms narėms nustatant bendrus uždavinius, sutariant dėl bendrų veiksmų ir dalijantis gerąja patirtimi. Taip pat reikėtų iš esmės gerinti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, visų pirma gerosios patirties mainus su JAV.

Inovacijoms centriniu ES lygmeniu remti skirtas finansavimas ir toliau buvo nedidelis, tiek palyginti su ES biudžetu, tiek su daugeliu nacionalinių biudžetų, ir sudarė net mažiau nei 5 % viešųjų išlaidų moksliniams tyrimams pagal Mokslinių tyrimų bendrąją programą. Net 67 mln. EUR, kurie 2009 m. skirti ekologinių inovacijų įsisavinimui rinkoje skatinti tam, kad būtų sprendžiamas išteklių efektyvumo ir klimato kaitos klausimas, nėra daug, atsižvelgiant į šių klausimų svarbą. Kita vertus, tai, kad pagal Sanglaudos politiką skirta didesnė investicijų į inovacijas dalis, yra labai svarbu stiprinant mokslinių tyrimų ir inovacijų srities pajėgumus konvergencijos regionuose.

Skaitlingumo atžvilgiu ES netrūksta inovacijų rėmimo programų. Problema – kritinės masės ir nuoseklumo stoka. Šiandien inovacijų paramos srityje veikia septynios Komisijos tarnybos, įvairios agentūros ir 20 komitetų, sudarytų iš valstybių narių atstovų. Neseniai vykdytos viešos konsultacijos dėl viešojo sektoriaus paramos inovacijoms veiksmingumo rodo atotrūkį tarp bendrovių lūkesčių ir inovacijų rėmimo priemonių rezultatų ar pobūdžio. Didžioji dauguma bendrovių ragina spartinti procedūras, o 75 % ištirtų bendrovių tikisi, kad bus supaprastintos dalyvavimą ES projektuose reglamentuojančios taisyklės. Iš tiesų, sudėtingos Bendrijos finansavimo programos papildo daugybę nacionalinio ir regioninio lygmenų priemonių, ir tampa sunku rasti tinkamą finansavimą. Todėl būtina nustatyti aiškias struktūras ir iš esmės supaprastinti dalyvavimą reglamentuojančias taisykles, taikomas visam inovacijų

²² Žr. COM(2007) 853.

finansavimui, nepriklausomai nuo jo kilmės. Tai sustiprintų visą inovacijų sistemą ir sudarytų sąlygas veiksmingiau išnaudoti lėšas ir priemones, užtikrinant geresnį MVĮ dalyvavimą.

4. IŠVADA

Iš pastaraisiais metais padarytos pažangos analizės matyti, kad ES inovacijas teisingai pasirinko pagrindine sėkmingos ateities varomąja jėga. Tačiau, norint ES padaryti palankiausia erdve inovacijoms, reikia tam skirti nuolatinį dėmesį, be to, reikia geriau išnaudoti Europos Sąjungos ir jos valstybių narių partnerystės potencialą visais lygmenimis imantis tiksliau orientuotų ir geriau koordinuotų veiksmų.

Todėl, remdamasi šiame komunikate išnagrinėtais pasiekimais ir pristatyta įgyta patirtimi, ir kaip reikalavo Europos Vadovų Taryba, Komisija ketina nagrinėti galimybę valstybėms narėms iki 2010 m. pavasario pateikti Europos inovacijų aktą, į kurį bus įtrauktos visos darnaus vystymosi sąlygos ir kuris bus pagrindinė sudėtinė Europos reformų darbotvarkės dalis.